



Carl Bildt och före detta finansminister Anne Wibble. Wibble var fast besluten att försvara kronan från kollaps 1992, enligt dåvarande riksbankschef Bent Dennis. Foto: Pawel Flato/TT

Tanken var att den där räntehöjningen skulle locka investerare att köpa kronor eftersom högre ränta leder till bättre avkastning på svenska tillgångar. Det skulle hålla kronan stabil och förse företag och investerare med stabila spelregler. Men tilltagen räckte inte.

Istället var det som att förtroendet för kronan rasade i samma takt som räntan höjdes.

Hur kommer det sig då att kronan hamnat under så stor press att Riksbanken tvingades höja räntan till 500 procent för att förhindra att kronan kollapsade?

För att hitta svaret måste vi spola tillbaka bandet nästan femtio år.



Det fanns en inbyggd kapplöpning från den fackliga sidan.

Tidigt 1970-tal. Sveriges och andra västländers valutor var stabila och fasta mot dollarn genom det så kallade Bretton Woods-systemet. Dollarn var i sin tur knuten till guldet vilket betydde att centralbanker, vid behov, kunde växla in sina valutor mot en fast mängd guld.

Men när USA började trycka en massa pengar – bland annat för att finansiera Vietnamkriget – fanns det helt enkelt för många dollar i omlopp i förhållande till mängden guld.

Systemet kollapsade.

– Kopplingen till guldet gav länge stabilitet åt priser och växelkurser, men till slut blev guldet detroniserat, säger den skånske ekonomiprofessorn Lars Jonung.

Sverige letade efter nya sätt att hålla kronan stabil. I stället knöt man kronan till en valutakorg där den tyska D-marken vägde tyngst. Men arrangemanget blev kortlivat. Och snart tvingades politikerna att skriva ned värdet på kronan tre gånger i snabb följd.

Det markerade startskottet för kronans nedgång. Det dröjde nämligen inte länge förrän politikerna återigen tvingades inse att de tre devalveringarna inte räckte. 1981 skrev den borgerliga regeringen ned kronan med tio procent – året därpå gjorde Olof Palmes socialdemokratiska regering samma sak och skrev ned kronan med sexton procent, en nedskrivning som blev känd som superdevalveringen.



SEB:s tidigare chefsekonom Klas Eklund menar att de upprepade nedskrivningarna av kronan syftade till att bibehålla företagets konkurrenskraft. Foto: Lars Pehrson

Men vad var det som tvingade regering på regering att minska värdet på sin valuta?

Mycket handlade om de svenska lönekostnaderna.

Lönerna i Sverige steg betydligt mer än i många av våra grannländer under 70-talet. Företagens produktionskostnader ökade och därmed också priset på produkterna – som blev svårare att sälja utomlands. Genom att försvaga kronan mot andra valutor kunde politikerna – trots ökade lönekostnader – hålla nere priset på svensk export.

Så förklarar SEB:s tidigare chefsekonom, Klas Eklund, de upprepade devalveringarna. Och Eklund borde veta vad han pratar om. Under flera år jobbade han som sakkunnig på finansdepartementet under statsminister Olof Palmes (S) regering på 80-talet.

– Det fanns en inbyggd kapplöpning från den fackliga sidan om vem som skulle ha störst löneökningar och det drev upp kostnaderna. Grupp ett fick en viss procent i lönepåslag. Då skulle grupp två ha minst lika mycket. Och så krävde grupp tre ännu mer, minns Klas Eklund.

Eklund har författat Sverige mest sålda lärobok om ekonomi. I boken beskriver han hur lönekostnaderna per producerade enhet steg med runt 20 procent mer i Sverige än i våra viktigaste konkurrentländer.